

Projekt "Munkenes enge og vandløb"

Indhold

Projektets formål.....	3
Oversigtskort over projektområdet.....	4
Baggrund for projektet.....	5
Projektets aktiviteter.....	6
'Kneipp-terapi'-relaterede oplevelser og faciliteter:.....	6
Naturoplevelser og formidling ved vandet.....	7
'Håbets Have' og fælles aktiviteter på engene.....	8
Historien i landskabet og formidling.....	10
Målgrupper og målsætninger.....	11
Hvordan indtænkes miljømæssig og social bæredygtighed i projektet?.....	12
Projektets kommunikation.....	13
Projektorganisation og samarbejde.....	14
Projektorganisationens lokale parter:.....	14
Lokale institutioner og samarbejdspartnere i projektet:.....	15

Projektets formål

Projektets formål er at genskabe og formidle munkenes enge og vandløb i Løgumkloster med genslyngning af 'Slotsbækken' samt udvikling af aktiviteter og formidling i den bynære natur i og ved vandløbene. Engene vil danne ramme om nye mødesteder, aktiviteter, undervisning i uderummet samt sanseoplevelser med vandet som et bærende element. Et nyt NATUR-rum, der inviterer borgerne indenfor, som et supplement til den eksisterende Markedsplads i Løgumkloster, hvor handlen er i centrum.

På engene omkring bæk og å byggede cisterciensermunkene et kloster i 1173 og placeringen var dér, hvor de 3 vandløb mødtes. Vandløbene er senere blevet rettet ud og rørlagt. Dette ønsker vi med projektet at ændre ved at genslynge 'Slotsbækken' og skabe nyt liv til det landskab, som munkene mødte. Vi ønsker at aktivere dette bynære naturområde for byens borgere, gæster på Refugiet samt kursister på højskolen, foreninger, skoler og børnehaver gennem leg, læring og sanseoplevelser. Nedenfor ses et luftfoto over området med angivelse af den planlagte genslyngede "Slotsbæk" samt de aktiviteter og udendørs faciliteter, som skal etableres ved på engene og bidrage til at skabe et nyt levende NATUR-rum tæt ved byen.

Gennem integrationen af kneipp-terapi og fokus på vandet som det bærende element i projektet, kan det nye uderum i Løgumkloster give de besøgende, herunder de gæster, der opholder på Refugiet og Løgumkloster Højskole, mulighed for at opleve naturen og vandløbene på en dynamisk og helbredende måde. 'Håbets Have' og faciliteterne på engen åbner op for nye målgrupper, at generationer kan mødes på tværs og andre former for fællesskaber opstår.

Oversigtskort over projektområdet

Baggrund for projektet

Løgumkloster Kirke er en meget besøgt og kendt kirke. Det var her cisterciensermunkene byggede et kloster omkring år 1173, hvor stadig noget af østfløjen er bevaret. Placeringen ligger lige midt i, hvor de 3 vandløb dengang og i dag mødtes. Vandløbene er dog i nyere tid blevet udrettet og lagt i rør. Dette ønsker vi med projektet at ændre for at fortælle historien om cisterciensermunkene og genskabe det landskab, som munkene mødte dengang.

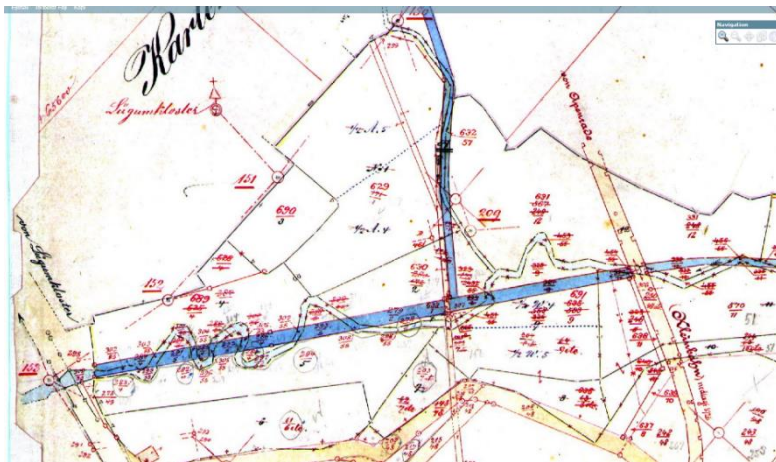
Alt tyder på at cistercienserne i 1173 valgte deres 'Locus Dei' her, fordi der med de 3 vandløb var rigeligt med frisk vand og mulighed for at udnytte vandkraften. Denne historie vil vi gerne med projektet fortælle nu og i fremtiden.

Brede Å er blevet naturgenoprettet og genslynget omkring år 1991. Det er nu tid til at forbedre de andre vandløb i oplandet og ved kirken for at genskabe hele å-systemet til glæde og gavn for naturen og borgere i og omkring disse vandløb midt i byen. Tusindvis af besøgende kommer til Løgumkloster årligt. Mange af dem opholder sig på Refugiet og Løgumkloster Højskole. De ønsker alle at komme og ud og opleve naturen i byens nærområde med gåture langs vandløbene og i naturen lige udenfor byen. De genslyngede vandløb og oversvømmede enge giver en anden naturforståelse og oplevelse af et mere dynamisk og levende landskab. Hvis vi får engene og vandløbene tilbage, kan vi skabe et byrum i Løgumkloster til stor glæde for dem, som bor i byen.

Løgumkloster har ca. 3500 indbyggere. "Slotsbækken" løber langs engene mellem Løgumkloster Højskole og Løgumkloster Refugium og Klosteret. Vandløbet havde et naturligt forløb helt frem til 1. Verdens krig, hvor den blev rettet ud til den lige kanal, vi har i dag.

Nedenfor ses det oprindelige forløb og den lige kanal, vi har i dag. Vi har fotos på Lokalhistorisk Arkiv, som viser ådalen omkring 1913, med naturlige slyngninger og viber på engene. Det er denne tilstand, som vi gerne vil genskabe og give nyt liv. Starup bæk, som indtil 1962 var et åbent vandløb øst for Refugiet, befinder sig i dag under en sti i et lukket rør.

De fleste af arealerne, som påvirkes af projektet, er enten offentligt ejet (Tønder Kommune og forsyning), eller ejet af projektets parter (Løgumkloster Højskole og Refugiet). Et enkelt areal er privatejet, og der er her givet en positiv tilkendegivelse til projektet fra lodsejer. Projektet vurderes derfor realiserbart i forhold til ejerforhold. Løgumkloster Refugium ejer en stor del af engene på den nordlige side af "Slotsbækken" og vil meget gerne aktivere disse grønne naturarealer til glæde for byens borgere og lokale institutioner, hvor områderne vil være offentligt tilgængelige.

Oversigtskort fra 1877-1950 med bækkens oprindelige forløb.

Th. ses Starup Bæk 1930.

Projektets aktiviteter

Kneipp-terapi integreres i projektet ved at udnytte vandets tilstedeværelse i landskabet og skabe faciliteter og oplevelser, der fremmer helbred og velvære.

Projektet indretter faciliteter langs vandløbet og i 'Håbets Have', hvor der tilbydes oplevelser og aktiviteter inspireret af kneipp-terapi. Kneipp-terapi er en form for naturlig helbredelse, der udnytter vandets egenskaber til at forbedre sundhed og velvære. I dette tilfælde kan kneipp-terapi anvendes som en metode til at forbinde mennesker med vandet i landskabet og skabe en forståelse for dets betydning.

'Kneipp-terapi'-relaterede oplevelser og faciliteter:

- Kneipp-vandgang: En afmærket vandresti langs vandløbene med adgang til 'Slotsbækken', hvor besøgende kan gå barfodet i det kølige vand, hvilket fremmer blodcirkulationen og stimulerer sanserne. 'Kneipp-terapi' er både en fysisk og mental helingsproces, hvor man går i vand op til knæene og herved får stimuleret sanserne. 'Kneippkur' er udbredt i Tyskland, hvor der er i den klassiske 'kneipp-terapi' anlægges en vandtrappe til vandløbet, et gelænder, og der lægges trædesten ud i vandet.
- Vandstrømsterapi: Skabe områder med forskellige vandstrømme, hvor gæster kan nyde en beroligende massage og afslapning i vandets bevægelse.
- Sansehave med vandelementer: Skabe en sansehave i 'Håbets Have', hvor gæster kan opleve vandets beroligende lyde, udforske vandstrømme og interagere med vandinstallationer.

- Afholdelse af workshop om 'kneipp' og vandterapi for byens borgere, gæster på Refugiet og Løgumkloster Højskole med fokus på vandets helende egenskaber. Der tages udgangspunkt i de fem søjler i Kneipps naturlige helingsproces: Vand, motion, lægeplanter og urter, ernæring og indre orden.

Tv. eksempel på 'kneipp-terapi', hvor det kolde vand stimulerer blodkredsløbet. Th. eksempel på udformning af vandtrappe og gelænder i vandløb til afprøvning af 'Kneipp-terapi'.

Et eksempel på en saunatønde, som bygges i bæredygtige naturlige materialer.

Naturoplevelser og formidling ved vandet

- Genslyngning af 'Slotsbækken' og skabelse af øget biodiversitet giver borgerne mulighed for at komme tættere på vandet og udforske livet i ferskvand. Om vinteren kan man opleve ørreder og laks gyde på det udlagte gydegrus, og der kan formidles en spændende historie om laksens tilbagevenden til vandløbene, som munkene oplevede.
- Udvikling af ude-undervisning med fokus på livet i ferskvand og historien om vandløbene. Skolerne får mulighed for at låne naturgrej som fiskenet, lup og bakker samt tilbud om undervisningsforløb i og omkring vandløbet med en naturvejleder. Der vil blive afholdt mindst 5 årlige aktiviteter med fokus på udforskning af livet i vandløbet.
- Etablering af en sø i nærheden af 'Slotsbækken', som skaber bynær natur og levesteder for insekter og padder. Søen vil give mulighed for nye rekreative oplevelser og

undervisning i uderummet. Lokale skoler og børnehaver får mulighed for at låne naturgrej til at udforske livet i søen med bakker, spande, lup og bestemmelsesdage.

- Opførelse af en platform ved stien og bækken, der vil være et samlingssted og skabe mulighed for nye naturoplevelser ved vandet, udendørs undervisning, fiskeri og leg. Der vil blive etableret et sidderum med bænke mellem søen og vandløbet, hvor folk kan samles til madlavning i det fri, f.eks. i forbindelse med østerkalas eller lignende arrangementer.
- Naturvejledning og guidede ture vil blive tilbudt året rundt med fokus på formidling af livet i vandløbene. Nogle af arrangementerne vil blive planlagt i samarbejde med Brede Å lystfiskerforening, og der vil være fokus på historien om laksens tilbagevenden til vandløbene, undersøgelse af insektlivet i åen og "lær at fiske-dage" i forbindelse med "Lystfiskernes Dag", hvor både børn og voksne til at deltage.

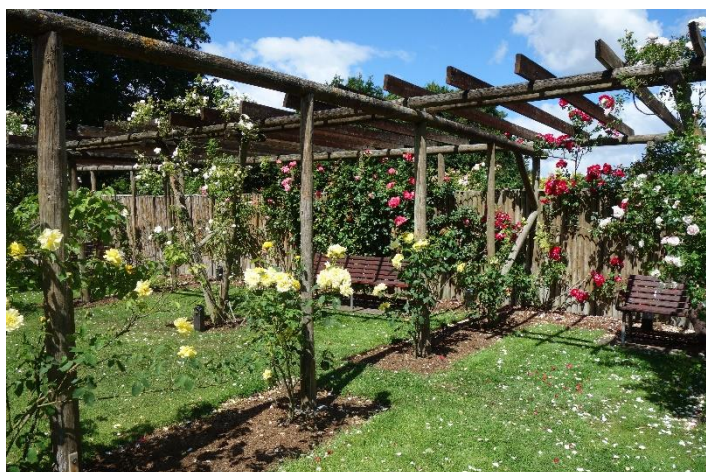
Tv. En siddeplatform ved en sø og th. et eksempel på et udendørs sidderum med bæk og bålsted.

'Håbets Have' og fælles aktiviteter på engene

'Håbets Have' etableres med duftende urtebede, engblomster og spiselige blomster. Pergolaer og murstenskummer skaber et smukt og harmonisk haverum, hvor der er læ og grønne sidderum. Bærbuske og frugttræer plantes for at skærme mod Sølstedgårdvej. Lyden af rislende vand og vandstrømme integreres i og omkring haven ved hjælp af opsamling og recirkulering af regnvand.

'Håbets Have' er inspireret af tænkere som K.E. Løgstrup, der understreger, at vores sanser - syn, lugt, smag og følelse - giver adgang til håbets oplevelse: *"At vores sansning – se, lugte, smage og føle er adgangsgivende til erfaringen af håb. Æstetiske indtryk af natur, kunst og musik åbner nærværet og at være til stede i nuet. At åbne sig for øjeblikket gennem sansningen er på en måde som at tilsætte håbsfølelsen salt"*. Naturens æstetiske indtryk, kunst og musik åbner os for nærvær og tilstedeværelse i nuet. I 'Håbets Have' opleves en nærhed til naturen og at åbne sig for øjeblikket ved at lytte til fuglesang og lyden af rislende vand, beundre blomsternes farver og mønstre, mærke vinden og vejrets skiften samt smage på urterne i haven. En føle-sansesti med forskellige underlag og naturmaterialer bidrager til at stimulere følesansen.

Tv. Ses et eksempel på pergolaer med roser og bænke. Th. et eksempel på en føle-sansesti.

Aktiviteter i tilknytning til 'Håbets Have', orangeriet og engene:

- Etablering af et orangeri i 'Håbets Have' som et mødested, hvor folk kan nyde en kop kaffe og kage. Servering af kage med blomster fra haven, hjemmelavet urtete og salg af produkter som frøposer og syltede råvarer.
- Selvpluk af blomster og urter i haven og opslagstavle med information om lokale arrangementer.
- 'Håbets Have' og orangeriet tænkes drevet som et socioøkonomisk projekt i samarbejde med Tønder Kommunes jobcenter samt Refugiets køkken- og pedeldrift.
- Etablering af en frivilliggruppe til pasning af blomster, urter og blomsterbede. Samarbejde med Refugiets frivillige netværk og Løgumkloster kirkes besøgstjeneste.
- Træning af balancen og samarbejde med plejecenter: Etablering af små bakker til træning af balancen for ældre. Samarbejde med det nærliggende plejecenter samt Korttidscenter og Hjerneskadecenteret i Løgumkloster.
- Etablering af folde til heste på engene for at øge naturrigdommen. Omdannelse af noget af arealet til en vild urteeng. Årlige høslætdage med fællesspisning og kaffe/kage i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening lokalafdeling.
- Udendørs vand- og energiværksted: Etablering af et udendørs vand- og energiværksted. Leg og eksperimenter med vandets kraft og formidling af vand som energiresource. Fokus på bæredygtige energikredsløb og solenergi.

- Offentlige arrangementer og events i landskabet omkring vandløbet i samarbejde med lokale institutioner som højskolen, refugiet, kirken og kirkemusikskolen. Musikevents, foredrag og samtale-saloner i det fri om menneskets forhold til naturen.
- Borgerrettede sociale arrangementer på engen for byens borgere. Samarbejde med Løgumkloster Højskole, Borgerforeningen, spejdere og andre lokale foreninger. Arrangementer som Sankt Hans, store syltedag, plantebyttedag og ringridning på Klosterengen. Bidrag til fællesskaber på tværs i byen og mellem kulturinstitutioner.

Historien i landskabet og formidling

- En stiforbindelse, der binder området sammen og fortæller stedets historie fra Middelalderen og til krigsfangerne fra 1. Verdenskrig, der rettede åen ud til et lige forløb. Krigsfangerlejren lå syd for Løgumkloster og i dag er der en krigsfangerkirkegård i en skov lidt udenfor byen. Stien forbinder den eksisterende sti med en ny sti ud til okkersøen, hvor der kan opsættes en "Stilhedsbænk", hvor man kan lytte til det brusende vand ved udløbet af okkersøen og nyde områdets uforstyrrede dyreliv. Stien vil være tilgængelig for kørestols- og rollatorbrugere.
- Fortællingen "I krigsfangernes fodspor" formidler historien om krigsfangerne via fysisk skiltning og små audioguides langs den nye sti. En beskrivelse af, hvordan landskabet har udviklet sig fra Middelalderen og frem til i dag fremgår på skilte i området. Der samarbejdes med Lokalhistorisk Arkiv og andre lokale ildsjæle i forhold til at indhente materiale og formidle historien på en autentisk og levende måde.
- Historien om klosteret og munkelivet formidles gennem skiltning og digital formidling. Klosterets placering vil evt. markeres fysisk i området med sten eller lignende. Dette falder fint i tråd med, at der i 2023 i Løgumkloster vil være særligt fokus på historien om cisterciensermunkene og klosteret, da det er 850 år siden, at munkene grundlagde klosteret i 1173. I 2023 vil der sættes fokus på middelalderhistorien i byen gennem kunstevents, foredrag og aktiviteter knyttet til Middelalderen og munkene.
- I samarbejde med byens lokale foreninger fx Lokalhistorisk Forening arrangeres historiske by- og naturvandring i naturområdet langs vandløbene og i Løgumkloster by.

Målgrupper og målsætninger

Aktiviteterne og friluftsoplevelserne fremmer livskvaliteten og livsdueligheden hos de forskellige målgrupper, hvad enten det er en ældre borger, der besøger 'Håbets Have' eller en lokal børnehave, som er på tur i området og spiser deres madpakker ved søen. Ved at åbne op for de sansemæssige oplevelser i bynaturen og opleve naturens æstetiske rum opnås en større meningsfylde i livet og glæde.

- **Borgere og lokale foreninger** – friluftaktiviteter på engene, naturoplevelser ved vandet samt nye mødesteder i bynaturen. Der forventes 7000 besøgende årligt.
Målsætning: Mindst 4 borgerrettede sociale arrangementer årligt i samarbejde med byens foreningsliv og lokale institutioner samt 6 guidede naturture i og ved vandløbene.
- **Refugiets gæster** – hvor der tilbydes kurser og workshop om rekreation i naturen og vandet som helende element. Der forventes 4.500 gæster årligt. Målsætning: Mindst 5 kurser og workshop med fokus på 'Kneipp-terapi' og sansemæssige oplevelser i naturen.
- **Løgumkloster Højskoles elever og kursister.** Undervisning i bæredygtighed, naturforståelse, naturfilosofi og udeliv. Temaer på korte kurser om vandterapi eller naturgenopretning og natursyn. Der forventes 500 kursister årligt. Målsætning: Mindst 2 korte kurser, 1 hovedfag og 3 valgfag tager udgangspunkt i dette nye naturområde.
- **Besøgstjenesten ved Løgumkloster Kirke og ensomme ældre.** Engen og 'Håbets Have' kan være et mødested og skabe rammer for samtale og kaffe på engen. Der forventes 75 gæster årligt. Målsætning: ugentlige besøg i 'Håbets Have' fra marts til oktober.
- **Lokale skoler og børnehaver** – udeundervisning med fokus på vandløbets historie og naturgenopretning samt naturaktiviteter om livet i ferskvand. Der forventes at 500 skoleelever og børnehavebørn besøger området årligt. Målsætning: At børnehaver og skoler bruger området mindst 10 gange årligt. Mindst 5 naturvejleder-forløb ved vandløbet og søen for skoleklasser og børnehaver.
- **Korttidscenter for hjerneskade og hjerneskadecenteret i Løgumkloster** – 'Håbets Have' og stierne ved vandet og bakkerne giver en sansemæssig stimulation i naturen. Besøg af 25 borgere årligt. Målsætning: Besøg i 'Håbets Have' og langs stierne ved vandløbet mindst 2 gange hver måned fra marts til oktober.
- **Ældre på det nærliggende plejecenter og ældreboliger.** Der etableres bakker til træning af balancen, da mange ældre har udfordringer med balancen. Besøg af 100 ældre borgere årligt. Målsætning: Besøg i 'Håbets Have' og langs stierne ved vandløbet mindst 2-3 gange hver måned. Mindst 4 aktiviteter årligt med fokus på træning af balancen i uderummet.
- **Endagsturister, der besøger Løgumkloster Kirke** og det omkringliggende miljø. Det giver de besøgende en unik oplevelse ved at se de genslyngede vandløb og få historien om landskabet formidlet. Der forventes 5000 besøgende årligt. Målsætning: Mindst 10 natur- og kulturvandring i landskabet og 5 rundvisninger i 'Håbets Have' årligt.

Samlet vurderes området at blive besøgt af ca. 18.000 personer om året.

Hvordan indtænkes miljømæssig og social bæredygtighed i projektet?

Den miljømæssige bæredygtighed i projektet findes i genskabelsen af mere naturligt slyngede vandløb med gruset og stenet bund, etablering af et vandhul samt mere artsrige enge med en naturlig flora og naturpleje med heste. Alle disse elementer øger naturværdien, og understøtter en større biodiversitet i vandløbene og på de tilstødende enge. "Slotsbækken" ligger i dag som et dybt nedskåret vandløb med sandet og slammet bund. Ved at genslynge og øge faldet på Slotsbækken, kommer den til at risle og løbe hen over en stenet og gruset bund, hvor fisk gyder og insekter og vandplanter øges væsentligt i diversitet. Der anvendes i forbindelse med genslyngning af vandløbene alene naturmaterialer i form af sten og grus. Starup Bæk løber i dag i betonrør. En åbning af Starup Bæk vil fritlægge bækken på en del strækning og skabe et bedre grundlag for livet i bækken samt et mere autentisk landskabsbillede.

Mange forskellige brugergrupper får adgang til området og får lettere ved at opleve livet under vand og komme helt ned til bækken. Dette er sammen med de planlagte formidlingsaktiviteter og nye udendørs faciliteter og siddepladser på engene med til at øge naturforståelsen og den sociale bæredygtighed ved at fremme fællesskaber i byen og skabe nye mødesteder. Mange forskellige målgrupper får glæde af projektet og kan mødes på tværs af interesser og generationer i området.

Flere lokale samarbejdspartnere er involveret i tilblivelsen af projektet og bidrager på forskellig vis med idéer til, hvordan der kan udvikles aktiviteter i området.

Projektet er et samarbejde med byens aktive lokalråd, Brede Å lystfiskerforening, lokalhistorisk Arkiv, Løgumkloster Højskole, Løgumkloster Refugium og Tønder Kommune, og er derfor bredt funderet i lokalsamfundet. De 6 nævnte aktører har forbindelser langt ud i lokalområdet og udgør en meget robust og dyb forankring, som giver et stort lokalt ejerskab til projektet.

Projektet tager højde for, at der er en høj grad af handicaptilgængelighed i området med kørestolsegnede stier og tilgængelige sidderum, som bidrager til en større social bæredygtighed.

I forhold til aktiviteter på engene og etablering af 'Håbets Have' arbejdes der med udvikling af sanseoplevelser og træning af balance hos sårbare ældre og borgere fra Korttidscenter og hjerneskadecenteret som målgrupper. I samarbejde med Plejecenter Lindevang og medarbejdere på Korttidscenter og Hjerneskadecenteret i Løgumkloster udvikles aktiviteter og udendørs-faciliteter, der fremmer sansestimulering og balancen hos målgruppen. Dette bidrager til en større inklusion og mangfoldighed af brugergrupper i området.

Der anvendes naturmaterialer ved etablering af nye stier og mindre anlæg i området. Der anvendes certificeret og bæredygtigt træ i byggeopgaver, så vidt det er muligt.

Projektets kommunikation

Der skal udvikles en kommunikations- og markedsføringsstrategi for at skabe opmærksomhed omkring projektet og dets aktiviteter.

Der gøres brug af forskellige kanaler såsom sociale medier, lokalaviser, nyhedsbreve og hjemmesider for at informere offentligheden om projektet og dets formål.

Historien om genkomsten af laks til vandløbet og betydningen af biodiversitet og økosystemer formidles på hjemmeside og fysisk via skiltning i landskabet.

Synliggørelse af muligheder for naturoplevelser, undervisning og fællesskab i forbindelse med vandløbet og søen.

Der samarbejdes med lokale foreninger, skoler og institutioner for at engagere og involvere lokalsamfundet.

Der tilbydes naturvejledning og aktiviteter året rundt for at formidle områdets natur- og kulturhistorie og skabe interesse for projektet. Denne formidling sker i samarbejde med Brede Å lystfiskerforening og Danmarks Naturfredningsforening lokalafdeling for at styrke formidlingen og inddrage eksperter på området.

Konkret vil projektet "Munkenes enge og vandløb" få en hjemmeside med beskrivelse af områdets faciliteter, aktiviteter og booking af naturgrej til undersøgelse af livet i ferskvand. Projektet vil i etableringsfasen løbende synliggøres via Refugiets nyhedsbrev, facebook og Instagram og via Lokalrådets hjemmeside og facebook. I opstartsfasen vil projektets idé og udvikling synliggøres til lokale arrangementer i Løgumkloster såsom Klostermærken, torvedage i byen, plante-byttedag på højskolen samt til Sankt Hans på Klosterengen. Der samarbejdes ligeledes med BID Løgumkloster, som er et nyt initiativ af borgere i byen, der gerne vil være med til at samle og sætte mere skub i Løgumkloster og fælles aktiviteter. Projektet præsenteres på BID-møder. I etableringsfasen markeres og synliggøres det, når enkelte dele af projektet er færdige, hvor byens borgere og foreninger inviteres til indvielse, fx når vandløbsprojektet står færdigt, stisystemet er etableret og i forbindelse med indvielse af 'Håbets Have' og 'kneipp-terapi' ved vandet samt skiltning og formidling i området.

De offentlige arrangementer synliggøres på Refugiets og Løgumkloster Højskoles hjemmesider og andre lokale hjemmesider og lokale og regionale medier kontaktes medblik på presseomtale. Aktiviteter og events synliggøres ligeledes via plakater, flyers og foldere rundt i byen. De enkelte brugergrupper og samarbejdspartnere kontaktes og holdes løbende opdateret i forhold til projektets udvikling. Når faciliteterne står færdigt, inviteres forskellige brugergrupper til introduktionsdage med henblik på inspiration til, hvordan de kan anvende området.

I aktiveringsfasen planlægges særlige kursusdage for pædagoger og lærere på de nærliggende skoler og daginstitutioner, hvor de lærer området at kende i forhold til ude-undervisning og naturaktiviteter ved vandet og brug af naturgrejet. Desuden tilbydes workshop og kursusdage for

personalet på nærliggende plejecenter og Kortidscenter og Hjerneskadecenter i Løgumkloster i forhold til afprøvning af aktiviteter for deres målgrupper.

Projektorganisation og samarbejde

Projektejer er Løgumkloster Refugium, som også er grundejer på de grønne arealer, hvor der skal laves anlægsarbejde, haverum og udendørs faciliteter. Herudover er Tønder Kommune ejer i forhold til etablering af stierne og genslyngning af vandløbet, som vil påvirke de tilstødende arealer. Ansvar for projektstyring og økonomi har Løgumkloster Refugium. Der er nedsat en projektgruppe i forhold til udvikling og etablering af projektet.

Projektorganisationens lokale parter:

Løgumkloster Refugium

Løgumkloster Højskole

Brede Å lystfiskerforening

Løgumkloster Lokalråd

Tønder Kommune, Naturafdelingen.

Organiseringen i gruppen er fastlagt således at Løgumkloster Refugium har ansat en medarbejder, der står for projektkoordinering og ansøgninger til fonde mv. Løgumkloster Højskole har en stor interesse i projektet og ser gode muligheder i at skabe ny natur mellem refugiet, kirken og højskolen, som binder kulturinstitutionerne mere sammen og danner ramme for fælles aktiviteter. Højskolen har etableret "Den levende Middelalderhave" på højskolens grund, som supplerer dette naturprojekt og også er offentlig tilgængelig for byens borgere.

Brede Å Lystfiskerforening har stor erfaring med at gennemføre vandløbsrestaureringer, og står for den tekniske dialog med Tønder Kommune, som er myndighed på området.

Løgumkloster Lokalråd er med i gruppen, som en tæt samarbejdspartner og bindeled til de lokale borgere i byen og udvalg i byen, der arbejder med forskønnelse og en mere levende by.

Tønder Kommune er myndighed på området og er med i projektgruppen som projektpartner for at sikre projektets gennemførlighed og diverse tilladelser. Tønder Kommune kommer også til at stå for udbud og kontrahering med entreprenør på den del af projektet, der vedrører vandløbsrestaureringen.

Projektet er også forankret ud til en række lokale institutioner mv., som har givet positive tilkendegivelser og opbakning til projektet. Institutionerne kan i deres daglige arbejde anvende området i deres formidling og undervisning indenfor hver deres kerneområde.

Lokale institutioner og samarbejdspartnere i projektet:

Løgumkloster Kirke – og Besøgstjenesten

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter

Sportsefterskolen SINE

Løgumkloster Efterskole

Løgumkloster Friskole

Deutsche Schule Lügumkloster

Distriktsskolen (den lokale folkeskole)

Løgumkloster Kirkemusikskole

Markledets Børnehave

Den tyske børnehave

Den danske børnehave

Plejecenter Lindevang Løgumkloster

Korttidscenter og Hjerneskadecenter i Løgumkloster.

